

JOURNAL OF MODERN SCIENCE

JoMS 4/19/2013, ss. 203-219

MAGDALENA SITEK

**LEGAL FRAMEWORK FOR COMBATING CORRUPTION
IN FOOTBALL**

PRAWNE RAMY ZWALCZANIA KORUPCJI W PIŁCE NOŻNEJ

Magdalena Sitek

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide De Gasperi w Józefowie
ms@wsge.edu.pl

ABSTRACTS

Legal framework and institutional tools of anti-corruption in football raise the question of their effectiveness. Numerous media reports, national as well as international, shows that corruption in football is not declining, but growing. So what are the reasons for this state of affairs? Corruption is always where the money is. A characteristic feature of football is not only an international character, but it also unite broadly understood groups, i.e. football, even at the regional level attracts different interest groups, in addition to sport-officials, players there are also betting companies, sponsors, local and central authorities, which use sport as an instrument of political propaganda. In this complex reality is quite difficult to identify real and authentic cases of corruption. It is not possible to predict new forms of corruption in football, despite of planning function of law, which can be understood as stipulation a possibility by the legislature to anticipate possible events which are subject to regulation. It can therefore be positively assessed the current legal situation of the fight against corruption with attention the need for continuous monitoring of the state of law. Also existing system of judicial disciplinary in football should be assessed positively. However, its weakness is the selection of cadres. The world of football decision-makers is relatively narrow, thus we may have doubts about whether it is possible to create a disciplinary commissions in the country, as well as in FIFA, whose members would be independent and sovereign.

Ramy prawne oraz instytucjonalne zwalczania korupcji w piłce nożnej rodzą pytanie o ich skuteczność. Liczne doniesienia medialne, krajowe i zagraniczne pokazują, że zjawisko korupcji w piłce nożnej nie zmniejsza się, lecz rośnie. Jakie są zatem przyczyny takiego stanu rzeczy? Korupcja występuje zawsze tam, gdzie są pieniądze. Cechą charakterystyczną piłki

nożnej jest nie tylko międzynarodowy charakter, ale także międzygrupowy, tj. piłka nożna nawet na poziomie regionalnym przyciąga do siebie różne grupy interesu, obok działaczy sportowych i zawodników są firmy bukmacherskie, sponsorzy, władze lokalne i centralne, które wykorzystują sport jako instrument propagandy politycznej. W tej złożonej rzeczywistości dość trudno jest zidentyfikować rzeczywiste i autentyczne przypadki korupcji. Pomimo planującej funkcji prawa, czyli przewidywania przez ustawodawcę możliwych zdarzeń podlegających regulacji, nie jest możliwe przewidzenie nowych form korupcji w piłce nożnej. Można zatem pozytywnie ocenić obecny stan prawny dotyczący zwalczania korupcji z uwagą o potrzebie ustawicznego monitorowania stanu prawnego. Pozytywnie należy ocenić istniejący system sądownictwa dyscyplinarnego w piłce nożnej. Jednak jego słabością jest dobór kadr. Świat decydentów piłki nożnej jest stosunkowo wąski. Można mieć zatem wątpliwości, czy jest możliwe utworzenie komisji dyscyplinarnych w kraju, jak i w FIFA, której członkowie byliby niezawisli.

KEY WORDS:

korupcja, prawo międzynarodowe, postępowanie dyscyplinarne, piłka nożna, sport.

corruption, international law, disciplinary proceedings, football, sport

WPROWADZENIE

Korupcja stanowi jeden z największych zagrożeń cywilizacyjnych w każdym systemie. Prawne i instytucjonalne formy zwalczania korupcji znajduje się zarówno w systemach krajowych, jak i międzynarodowych. Korupcja burzy naturalny porządek równości podmiotów, równych szans oraz prowadzi do trwałych deformacji postaw społecznych (więcej: Chodak, 2013, ss. 191-210).

Jednym z obszarów narażonych w sposób szczególny na działania korupcyjne jest sport, zwłaszcza te jego obszary, gdzie w grę wchodzi duże pieniądze, jak np. piłka nożna. Nieuczciwość w sporcie jest zjawiskiem bardzo starym, występującym w starożytnej Grecji czy antycznym Rzymie (Lipoński 2012). Obecnie jednak różnego rodzaju nieprawidłowości, w tym korupcja, osiągnęły niespodziewane rozmiary i to w krajach wysoko rozwiniętych o wysokiej kulturze organizacyjnej, np. Hiszpania (Seraller Calvo, 2012). Ocenia się, że w USA wielkość środków przeznaczonych na

korupcję sięga nawet 300 milionów dolarów (Borghesi, 2008).

Doniesienia medialne wielokrotnie donosiły o przypadkach większych lub mniejszych afer korupcyjnych w piłce nożnej w Polsce, w innych krajach, a także w łonie międzynarodowych federacji piłkarskich. Zjawisko korupcji w sporcie jest niezwykle trudne do zbadania, gdyż jednostki w nią zaangażowane starają się do korupcji nie przyznawać. Większość prac z dziedziny korupcji jest niepotwierdzona empirycznie (Pawlak Smoleń 2010).

Podstawowym problemem badawczym jest zatem korupcja w piłce nożnej. Jej skutek, najczęściej kupowanie wyników meczy, prowadzi do deformacji tego pięknego sportu, godzi w jego istotę, a nawet sens organizacji. Jest to forma oszustwa zaufania kibiców co do jakości widowiska, wyników oraz respektowania i istnienia zasad walki *fair play* (Telander, 1996). Stąd też od wielu lat podejmowane są różne sposoby walki z korupcją w sporcie, w tym i w piłce nożnej. Celem opracowania jest ukazanie ram prawnych i instytucjonalnych zwalczania korupcji w piłce nożnej. Hipotezą roboczą opracowania jest konieczność oceny dotychczasowego systemu zwalczania korupcji w tej dyscyplinie sportowej.

CHARAKTERYSTYKA I ROZMIAR KORUPCJI W PIŁCE NOŻNEJ

Korupcja jest przejawem patologii we wszystkich dziedzinach życia społecznego, w tym i w sporcie. Obejmuje ona wiele zachowań przestępczych, powiązanych ze sobą, zwłaszcza: łapownictwo, płatna protekcja i nepotyzm. W procederze korupcyjnym najczęściej udział bierze wielu graczy, współpracujących ze sobą. W sporcie są to nie tylko działacze sportowi, trenerzy, zawodnicy, ale także pośrednicy, zwani też w żargonie naganiaczami. Przedmiotem korupcji mogą być darmowe karty kredytowe, luksusowe samochody, udziały w spółkach, konta w zagranicznych bankach, zakup mieszkania po zaniżonej cenie, miejsce pracy dla kogoś z rodziny lub przyjaciół, zatajenie informacji o czynach przestępczych i wiele innych. Najczęstszą formą korupcji w sporcie średniego wymiaru jest nadal gotówka. Stąd wiele klubów piłkarskich gromadzi środki finansowe na tego rodzaju nielegalne wydatki.

W XX wieku korupcja w sporcie miała charakter jednostkowy, polegający najczęściej na przekupieniu jednego z zawodników lub działaczy klubowych przeciwnika. Znaczące zmiany zaczęły dokonywać się w polskim świecie piłki nożnej na przełomie dwóch systemów politycznych i go-

spodarczych. Typowym przykładem tego jest fabuła filmu *Piłkarki Poker* z 1988 r. ze wspaniałą rolą J. Gajosa, M. Opani i M. Pieczyńskiej. Dawny piłkarz i jednocześnie sędzia piłkarki postanowili „wydrukować” ostatnią kolejkę ekstraklasy i zgarnąć 50 mln zł. Były to początki zorganizowanej działalności korupcyjnej, w którą zaangażowanych było wiele podmiotów, m.in. działacze sportowych, sponsorów (kopalnia), czy przedstawiciele nielegalnej działalności gospodarczej (prostytutki).

Współcześnie proceder korupcji w piłce nożnej najczęściej jest prowadzony w formie zorganizowanej, o charakterze międzynarodowym i transgranicznym, zwłaszcza tam, gdzie w grę wchodzi duże pieniądze. Najczęstszym obszarem korupcji są transakcje sportowców oraz kupowanie meczów. Przykładem mogą być kary nakładane na kluby włoskie, łącznie z degradacją słynnej drużyny Juventus Turyn za kupowanie meczów.

Obecnie również rozmiary korupcji w piłce nożnej w Polsce są znaczne i przybierają coraz to nowsze wyszukane formy. Stąd też w wielu przypadkach każdy kazus korupcji musi być analizowany i oceniany oddzielnie. Według danych Wikipedii w ostatnich latach ukazało się ponad 130 doniesień medialnych związanych z aferami piłkarskimi (Afera korupcyjna). Procesy karne w sprawie korupcji w sporcie prowadzone były w sprawach Zagłębia Lublin, Arki Gdynia, Korony Kielce, czy mniej znanych drużyn, jak onegdaj drugoligowej Unii Janikowo. Wszystkie te sprawy zostały nazwane w mediach aferą korupcyjną w polskiej piłce nożnej. Rozpoznanie sprawy rozpoczęło się w 2004 r. po doniesieniach prasowych.

W konsekwencji oskarżono ponad 600 osób, w tym wielu z nich to trenerzy, zawodnicy, sędziowie, działacze klubowi, obserwatorzy, masażyści, pracownicy administracyjni. Aresztowany był nawet Burmistrz Janikowa. W sumie w całej aferze korupcyjnej zaangażowane były 52 kluby piłkarskie. Nie jest jednak znana liczba czynów korupcyjnych, które nie zostały jeszcze odkryte. Tak zwana liczba ciemna czynów korupcyjnych może sięgać nawet wielokrotności tych, które były prowadzone przez prokuraturę.

PRAWNE RAMY ZWALCZANIA KORUPCJI

Jedną z najważniejszych dróg zwalczania korupcji w piłce nożnej są odpowiednie regulacje prawne na poziomie krajowym, europejskim i międzynarodowym, zwłaszcza FIFA.

W PRAWIE POLSKIM

W polskim kodeksie karnym nie ma ustawowej definicji pojęcia korupcji, lecz jego poszczególnych form popełniania, jak np.: płaćna protekcja, łapownictwo, przekupstwo, sprzedajność czy też nadużycie władzy (Palka, 2011, s. 311). Definicja ustawowa korupcji znajduje się natomiast w ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz.U. z 2006 r. Nr 104, poz. 708). W art. 1 pkt 3 ustawy korupcja to *obiecywanie, proponowanie, wręczanie, żądanie, przyjmowanie przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakiejkolwiek nienależnej korzyści majątkowej, osobistej lub innej, dla niej samej lub jakiejkolwiek innej osoby, lub przyjmowanie propozycji lub obietnicy takich korzyści w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu funkcji publicznej lub w toku działalności gospodarczej*. W tej definicji zatem występują takie formy korupcji, jak: przekupstwo, protekcja, nepotyzm, uchylenie obowiązku płatniczego i inne. Są one zbieżne z formami korupcji występującymi w polskim kodeksie karnym z 1997 r. (Daszkiewicz, 1998; Skorupka, 2003) Chodak, 2012,ss. 449-477).

Do roku 2003 korupcja w sporcie nie była przedmiotem bezpośredniej kryminalizacji. Narastające zjawisko korupcji w sporcie, zwłaszcza w piłce nożnej sprawiły, że Rząd RP postanowił wprowadzić do kodeksu karnego stosowny zapis. W końcu na podstawie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. (Dz.U. z 2003 r. nr 111 poz. 1061) dodano do kodeksu karnego artykuł 296b, w którym wprowadzono penalizację czynów korupcyjnych dla organizatorów profesjonalnych zawodów sportowych oraz osób współuczestniczących w tych czynnościach. Penalizacji podlegało przyjmowanie korzyści majątkowych lub osobistych czy też ich obietnicę w zamian za nieuczciwe zachowanie, mające wpływ na wyniki sportowe (Szwarc 2007).

Przepis art. 296b kodeksu karnego został jednak uchylony w 2010 r. Bezpośrednią tego przyczyną była nowelizacja ustawy z 25.06.2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2010 nr 127, poz. 857). Ostatecznie, zgodnie z artykułem 64 w zw. z art. 94 ustawy o sporcie uchylono art. 296 k.k. z dniem 16.10.2010 r. W art. 46 ustawy o sporcie dokonano rozszerzenia podmiotowego i przedmiotowego karalności za czyny korupcyjne w porównaniu do wcześniejszej regulacji karnokodeksowej.

Podmiotowo za czyny korupcyjne odpowiedzialność ponosi nie tylko organizator profesjonalnych zawodów sportowych, ale i organizator jakichkolwiek zawodów sportowych, także dla amatorów. Czynu korupcyjnego może zatem dopuścić się każda osoba fizyczna podlegająca ogól-

nym warunkom odpowiedzialności karnej (Zawłocki, 2010). Może to być członek organizacji sportowej, osoba funkcyjna, czyli sprawująca określone funkcje w związku sportowym, osoba działająca na podstawie umowy zlecenia, czy pełnomocnik działający z uposażenia związku piłki nożnej.

Przedmiotowo czynem korupcyjnym jest nie tylko przyjęcie korzyści majątkowej lub jej obietnicy w zamian za korzystny wynik gry sportowej, ale również żądanie korzyści majątkowej i uzależnienie wyników gry sportowej od jej spełnienia. Tym samym ustawodawca dostosował przepisy penalizujące korupcję w sporcie z przepisami dotyczącymi korupcji w kodeksie karnym, zwłaszcza przepisami dotyczącymi przekupstwa (art. 229 §1-5 k.k.) i płatnej protekcji (art. 230 k.k.).

W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM I UNIJNYM

Wzrost ilościowy zjawiska korupcji sprowokował opracowanie nowych kodyfikacji na poziomie międzynarodowym i unijnym. W prawie międzynarodowym należy odnotować dwie konwencje dotyczące korupcji. Pierwsza z nich to cywilnoprawna konwencja z dnia 4 listopada 1999 r. o korupcji, sporządzona w Strasburgu (Dz.U. z 2004 r. nr 244, poz. 2443). Zgodnie z art. 2 konwencji korupcja to: *żądanie, proponowanie, wręczenie lub przyjmowanie, bezpośrednio lub pośrednio, łapówki lub jakiegokolwiek innej nienależnej korzyści lub jej obietnicy, które wypacza prawidłowe wykonywanie jakiegokolwiek obowiązku lub zachowanie wymagane od osoby otrzymującej łapówkę, nienależną korzyść lub jej obietnicę*. W art. 13 konwencji tej proponuje się skuteczną współpracę w sprawach dotyczących postępowań cywilnych związanych z korupcją, zwłaszcza w zakresie doręczania dokumentów, uszykowania dowodów za granicą, uznawania i wykonywania zagranicznych orzeczeń. Są to zatem działania niezwykle istotne do zwalczania korupcji w piłce nożnej.

Drugą zaś jest prawnokarna konwencja o korupcji, sporządzona w Strasburgu 27 stycznia 1999 r. (Dz.U. z 2005 r. nr 29, poz. 249). W konwencji tej nie podano ogólnej definicji korupcji. Zapisana jest tylko definicja korupcji czynnej (art. 2) i biernej (art. 3). Zaakcentowano też negatywne jej skutki, zwłaszcza zagrożenia dla demokracji, praw człowieka, uczciwości, sprawiedliwości. Korupcja spowalnia rozwój gospodarczy, zagraża stabilności instytucji państwowych i moralnym podstawom społeczeństwa. Penalizacja korupcji obejmuje nie tylko czynny popełnianie przez osoby fizyczne, ale również i prawne (art. 18). W konwencji zapro-

ponowano współpracę międzynarodową w zakresie zwalczania korupcji oraz wykorzystanie środków karnych, w tym ekstradycję. Również i ta konwencja ma zastosowanie w przypadku korupcji w piłce nożnej o charakterze międzynarodowym i transgranicznym.

W prawie Unii Europejskiej znajdują się liczne regulacje prawne służące zwalczaniu korupcji, w tym korupcji w sporcie. W Białej Księdze na temat sportu z 2007 r. Komisja Europejska uważa, że korupcja ze względu na skutki zaliczana jest do tej samej grupy przestępstw co pranie brudnych pieniędzy czy przestępstwa finansowe. Elementem łączącym te rodzaje przestępstw jest występowanie ich na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Cechą charakterystyczną internacjonalizacji korupcji w sporcie jest transgraniczność.

Intensywność występowania korupcji w sporcie, zwłaszcza w piłce nożnej, wymaga rozwiązań na poziomie europejskim. Według Komisji Europejskiej konieczne jest również stosowanie w obszarze piłki nożnej mechanizmów podobnych do tych, jakie stosowane są w polityce karnej w walce z procederem prania brudnych pieniędzy. Ponadto, w celu zwalczania korupcji w sporcie, KE w Białej Księdze wskazuje na konieczność prowadzenia analizy, ustawodawstwa unijnego, procesów jego wdrażania w państwach członkowskich oraz organizacjach sportowych pod kątem szukania słabych punktów narażonych na korupcję, co pozwoliłoby na stworzenie skutecznych i represyjnych strategii pomagających zwalczać tego rodzaju praktyki.

W PRAWIE WEWNĘTRZNYM PZPN I FIFA

Afery w piłce nożnej spowodowały, że federacje piłkarskie krajowe i międzynarodowe, zwłaszcza FIFA, wprowadziły stosowne regulacje prawne, służące do walki ze zjawiskiem korupcji. W pkt. 1 uchwały nadzwyczajnego zgromadzenia PZPN z dnia 11 maja 2008 r. w sprawie zwalczania korupcji w Polskiej piłce nożnej postanowiono, że korupcja, obok niedozwolonego dopingu farmakologicznego, jest groźnym i szkodliwym zjawiskiem patologicznym. Jest to oszustwo sportowe, które narusza zasady *fair play* i uczciwą rywalizację. W pkt. 2 uchwały postanowiono, że niezależnie od możliwej odpowiedzialności cywilnej, karnej czy administracyjnej za korupcję i popełnione w związku z nią przewinienia przekupstwa sportowego w piłce nożnej orzekane są w stosunku do wszystkich podmiotów ruchu piłkarskiego sankcje karne. Ze względu na charakter czynu

PZPN nie przewiduje możliwości abolicji kary.

Podstawowym aktem prawnym dla PZPN jest jego statut, w którym o korupcji jest mowa w odniesieniu do zasad uczciwości na boisku (art. 9), rzecznika dyscyplinarnego (art. 50 § 5 i art. 59 § 2), rzecznika etyki (art. 59 § 3). Normy szczegółowe znalazły się jednak w regulaminie dyscyplinarnym PZPN, którego aktualna wersja obowiązuje od 1 lipca 2013 r. Jego postanowienia są zbieżne z Kodeksem dyscyplinarnym FIFA.

W regulaminie dyscyplinarnym PZPN znajduje się rozdział V poświęcony korupcji w piłce nożnej. Są tam dwa artykuły, tj. 79 i 80. Pierwszy z nich dotyczy korupcji czynnej i biernej, zaś art. 80 odnosi się do kwestii zaniechania zawiadomienia o korupcji w piłce nożnej.

Z powodu korupcji karane są zarówno osoby fizyczne, jak i osoby prawne, zwłaszcza kluby. Dla obu grup podmiotów będących sprawcami przestępstwa korupcji stosowany jest odrębny katalog sankcji karnych. W przypadku osób fizycznych są to następujące kary (art. 79 § 1):

- kara pieniężna nie niższa niż 10 000 zł,
- kara dyskwalifikacji na okres nie krótszy niż 6 miesięcy,
- wykluczenie z PZPN.

Z kolei kary przewidziane dla osób prawnych to (art. 79 § 3):

- kara pieniężna,
- weryfikacja zawodów jako walkower,
- anulowanie wyniku meczu,
- zawieszenie lub pozbawienie licencji,
- przeniesienie zespołu do niższej klasy rozgrywkowej,
- pozbawienie tytułu Mistrza Polski, Wicemistrza Polski lub Zdobywcy Pucharu Polski, Pucharu Ligi lub Superpucharu,
- wykluczenie z PZPN.

Ponadto w art. 80 Regulaminu Dyscyplinarnego została przewidziana kara pieniężna lub dyskwalifikacji w wymiarze nie mniejszym niż 3 miesiące za zaniechanie poinformowania organów ścigania lub organów dyscyplinarnych o zachowaniu osoby podlegającej jurysdykcji organów dyscyplinarnych i jurysdykcyjnych PZPN oraz wojewódzkich związków piłki nożnej.

Według art. 4 regulaminu dyscyplinarnego PZPN powyższe kary nakłada się na osoby fizyczne niezależnie od tego, czy działali umyślnie, czy

nieumyślnie, np. lekkomyślnie czy w sposób niedbały. W poprzedniej wersji regulaminu dyscyplinarnego w pkt. 6 wobec osób funkcyjnych w PZPN i wojewódzkich ZPN uchwałodawca wnioskował każdorazowo stosowanie kar maksymalnych. Zaś w pkt. 7 uchwałodawca postanowił stosowanie tej samej zasady wymierzania kary wobec podmiotów i osób uczestniczących, wbrew przepisom związkowym, w zakładach bukmacherskich. Chodzi o sytuację, gdy zawodnicy są klientami firm bukmacherskich, wówczas są oni żywotnie zainteresowani ostatecznym wynikiem meczu. Niekiedy takie działanie przeradza się w zorganizowaną grupę przestępczą, która czerpie korzyści materialne ustawiania meczy za zakłady.

Obecnie ta dość surowa zasada stosowania kary wobec tylko określonych podmiotów została uchylona. W art. 4 § 2 wprowadzono zasadę odpowiedzialności opartej na zasadzie ryzyka wobec klubów piłkarskich za przewinienia popełnione przez swoich zawodników, trenerów, instruktorów, członków sztabu medycznego, działaczy oraz kibiców.

Podobne uregulowania znajdują się w Kodeksie Dyscyplinarnym FIFA, przyjętym 27 maja 2007 r. (*FIFA Disciplinary Code*). Kodeks ten wszedł w życie z dniem 1 września 2007 r. Przystępstwo korupcji zostało uregulowane w art. 62 Kodeksu FIFA. Przewidziano dwie postacie korupcji, czynnej i biernej. Według FIFA czynna korupcja to złożenie oferty, przyrzeczenie dania w przyszłości bezpodstawnej korzyści przez członka FIFA w związku z oficjalnym meczem - zawodnikowi, funkcjonariuszowi FIFA lub osobie trzeciej działającej w powiązaniu z wydarzeniem sportowym, która podlega karom przewidzianym w Kodeksie. Do tych kar zalicza się:

- karę pieniężną do 10 000 CHF,
- zakaz udziału w rozgrywkach piłkarskich,
- zakaz wejścia na stadion.

Powyższe kary, w przypadku recydywy sprawcy lub też w sytuacji popełnienia przestępstwa o dużym rozmiarze, mogą być orzekane na całe życie. Uzyskane korzyści przez sprawcę podlegają konfiskacie i są przeznaczone na rozwój programów szkoleniowych, zwłaszcza młodych piłkarzy. Te same kary są przewidziane za korupcję bierną, tj. za żądanie korzyści majątkowej lub jej akceptowanie.

DYSCYPLINARNE RAMY ZWALCZANIA KORUPCJI

W ramach PZPN i FIFA zostały powołane do życia komisje dyscyplinarne, zadaniem których jest rozpoznawanie spraw i orzekanie kar za

przestępstwa związane z piłką nożną, w tym korupcji. Postępowanie dyscyplinarne nie wyklucza możliwości wszczęcia postępowania cywilnego, karnego i administracyjnego wobec osób skazanych w postępowaniu dyscyplinarnym.

W świetle art. 77 Kodeksu Dyscyplinarnego FIFA postępowanie dyscyplinarne wszczynane jest tylko w przypadku poważnego naruszenia zasad uczciwości sportowej. Wszelkie formy korupcji są właśnie tego przykładem i okolicznością do wszczęcia takiego postępowania, w celu rozpoznania sprawy i orzeczenia odpowiedniej kary do czynu.

W ramach FIFA funkcjonują następujące organy parasądowe orzekające w sprawach dyscyplinarnych i porządkowych (art. 80 Kodeksu Dyscyplinarnego FIFA):

- Komisja dyscyplinarna,
- Komisja odwoławcza,
- Komisja etyczna.

Sprawy rozstrzygnięte przez Komisję odwoławczą mogą być rozpatrywane jeszcze przez Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu (art. 81 Kodeksu Dyscyplinarnego FIFA). W art. 82 jest jeszcze mowa o Komisji medycznej, która zajmuje się kwestiami dopingowymi. Dla przedmiotu badań pozostaje ona bez dalszego rozpoznania.

Komisja dyscyplinarna jest upoważniona do orzekania w sprawach naruszenia przepisów FIFA, które nie mogą być lub nie są rozstrzygane przed innymi organami sądowymi (art. 83). Zatem do Komisji Dyscyplinarnej FIFA można wystąpić wówczas, gdy została wyczerpana ścieżka przez krajową komisję dyscyplinarną. Sprawy jednak rozstrzygane przez Komisję muszą być poważne lub też gdy chodzi o nałożenie sankcji dodatkowych na zawodnika lub klub (art. 84). Na czele Komisji stoi jej przewodniczący, który w określonych przypadkach może sam nakładać kary, m.in. zawieszenie zawodnika na trzy mecze lub na okres nie dłuższy niż dwa miesiące, nałożenie kary pieniężnej do 10 000 CHF. Może jednak zdecydować, że procedowanie w określonej sprawie, pomimo że samo mógłby wydać wyrok, procedować będzie komisja w składzie kolegiальnym (art. 85). Komisja odwoławcza rozpatruje zaskarżenia wyroków komisji dyscyplinarnej.

Z kolei regulamin dyscyplinarny PZPN przewiduje znacznie bardziej złożony system organów dyscyplinarnych aniżeli jest to przewidziane przez FIFA. Zgodnie z podstawowymi zasadami organizacji i funkcjono-

wania wymiaru sprawiedliwości w postępowaniu dyscyplinarnym została zachowana zasada dwuinstancyjności postępowania. W regulaminie jest mowa o organach I i II instancji.

Zgodnie z art. 121 regulaminu dyscyplinarnego PZPN organami I instancji orzekającymi w sprawach dyscyplinarnych są:

- zarząd klubu lub inny organ dyscyplinarny klubu – w stosunku do własnych zawodników i działaczy piłkarskich w zakresie określonym dopuszczalnymi regulacjami regulaminu kar i nagród klubu oraz w stosunku do kibiców za przewinienia dyscyplinarne, popełnione w związku z meczem, w którym klub był jego gospodarzem,
- właściwa miejscowo komisja dyscyplinarna wojewódzkiego związku piłki nożnej – w stosunku do klubów, zawodników, sędziów, trenerów, członków sztabu medycznego, obserwatorów, delegatów oraz działaczy piłkarskich w zakresie przewinień dyscyplinarnych, popełnionych na szczeblu rozgrywek wojewódzkiego związku piłki nożnej,
- komisja dyscyplinarna wojewódzkiego związku piłki nożnej, prowadzącego w imieniu Polskiego Związku Piłki Nożnej rozgrywki III ligi - w stosunku do klubów zawodników, sędziów, trenerów, obserwatorów, delegatów, członków sztabu medycznego oraz działaczy piłkarskich w zakresie przewinień dyscyplinarnych, popełnionych na szczeblu rozgrywek III ligi,
- właściwy organ dyscyplinarny Spółki Ekstraklasa S.A. - w stosunku do klubów, zawodników, sędziów, trenerów, członków sztabu medycznego oraz działaczy piłkarskich w zakresie przewinień dyscyplinarnych, popełnionych na szczeblu rozgrywek, prowadzonych przez spółkę Ekstraklasa S.A.

Z kolei organami orzekającymi w sprawach dyscyplinarnych w II instancji w sprawach odwołań od orzeczeń od orzeczeń organów I, zgodnie z art. 122 regulaminu, są:

- komisja dyscyplinarna wojewódzkiego związku piłki nożnej – od orzeczeń klubów, uczestniczących w rozgrywkach na szczeblu wojewódzkiego związku piłki nożnej,
- Komisja Dyscyplinarna Polskiego Związku Piłki Nożnej – od orzeczeń klubów, uczestniczących w rozgrywkach na szczeblu I i II ligi,
- Organ dyscyplinarny Spółki Ekstraklasa S.A. – od orzeczeń klubów

uczestniczących w rozgrywkach prowadzonych przez tę spółkę,

- komisja odwoławcza wojewódzkiego związku piłki nożnej – od orzeczeń komisji dyscyplinarnej wojewódzkiego związku piłki nożnej oraz od orzeczeń organów dyscyplinarnych podległych okręgowych związków piłki nożnej,
- Najwyższa Komisja Odwoławcza – od orzeczeń Komisji Dyscyplinarnej Polskiego Związku Piłki Nożnej, orzeczeń organu dyscyplinarnego wojewódzkiego związku piłki nożnej, właściwego organu dyscyplinarnego spółki Ekstraklasa.

Ponadto Najwyższa Komisja Odwoławcza rozpatruje odwołania od orzeczeń Komisji ds. Rozgrywek i Piłkarstwa Profesjonalnego Polskiego Związku Piłki Nożnej oraz innych jednostek organizacyjnych, uprawnionych do orzekania na podstawie odrębnych przepisów, a także skargi kasacyjne od orzeczeń dyscyplinarnych wojewódzkich związków piłki nożnej.

W art. 123 regulaminu dyscyplinarnego PZPN zostały przewidziane rodzaje kar, jakie mogą być wymierzane przez orzekające organy dyscyplinarne PZPN. Zasadniczo wyróżnia się trzy rodzaje kar: grzywnę, dyskwalifikację i zakaz udziału w zawodach. Mogą one mieć jedną różną wysokość w zależności od popełnionego czynu. O wysokości i rodzaju kary decyduje organ orzekający według własnego uznania.

Górna granica kary pieniężnej nie może przekraczać (art. 123 § 2):

- kwoty, określonej w regulaminie nagród i kar klubu – jeżeli karę wymierza klub,
- kwoty 20.000 zł – jeżeli karę wymierza komisja dyscyplinarna okręgowego związku piłki nożnej lub komisja odwoławcza wojewódzkiego związku piłki nożnej.

Górna granica kary dyskwalifikacji czasowej nie może przekraczać (art. 123 § 3):

- 6 miesięcy – jeżeli karę wymierza zarząd klubu,
- 5 lat – jeżeli karę wymierza komisja dyscyplinarna wojewódzkiego związku piłki nożnej oraz komisja odwoławcza wojewódzkiego związku piłki nożnej.

Górna granica kary zakazu udziału w zawodach określonego szczebla, jeżeli dotyczy zawodów piłkarskich, organizowanych i podlegających innym związkom piłki nożnej, nie może przekraczać (art. 123 § 4):

- 1 roku – jeżeli karę wymierza zarząd klubu,
- 4 lat – jeżeli karę wymierza komisja dyscyplinarna wojewódzkiego związku piłki nożnej lub komisja odwoławcza wojewódzkiego związku piłki nożnej.

ROZWAŻANIA PODSUMOWUJĄCE

Przedstawione w powyższym opracowaniu ramy prawne oraz instytucjonalne zwalczania korupcji w piłce nożnej w Polsce i na arenie międzynarodowej, zwłaszcza w ramach organizacji piłkarskich z FIFA na czele, rodzą pytanie o skuteczność. Liczne doniesienia medialne, krajowe i zagraniczne, pokazują, że zjawisko korupcji w piłce nożnej nie zmniejsza się, lecz rośnie. Jakie są zatem przyczyny takiego stanu rzeczy? Czy może regulacje prawne i istniejące instytucje służące do zwalczania nie są dostosowane do form i rozmiarów tego niezwykle niebezpiecznego społecznie zjawiska? Te właśnie pytania wymagają krótkiej refleksji oceniającej obecny stan rzeczy na tle obecnych regulacji i instytucji.

Korupcja występuje zawsze tam, gdzie są pieniądze. Jej natężenie zależy od wielkości strumienia środków finansowych. Jest naturalną rzeczą, że wraz ze wzrostem tego strumienia narasta również zjawisko korupcji. Rozwój techniki i technologii oraz stosunków społecznych rodzi nowe formy korupcji dotychczas nieznanne i coraz trudniejsze do zidentyfikowania. Cechą charakterystyczną piłki nożnej jest nie tylko międzynarodowy charakter, ale także międzygrupowy, tj. piłka nożna nawet na poziomie regionalnym przyciąga do siebie różne grupy interesu, obok działaczy sportowych i zawodników są firmy bukmacherskie, sponsorzy, władze lokalne i centralne, które wykorzystują sport jako instrument propagandy politycznej. W tej złożonej rzeczywistości dość trudno jest zidentyfikować rzeczywiste i autentyczne przypadki korupcji. Osoby zaangażowane w to zjawisko nie są zainteresowane ujawnianiem jakichkolwiek szczegółów dokonywanych transakcji czy działań aranżowanych na prywatnych spotkaniach, organizowanych często z dala od kraju, w luksusowych hotelach.

Obecnie istniejący system prawa, zarówno powszechnie obowiązujące normy, jak i wewnętrzne organizacji piłkarskich dość szybko są dostosowywane do nowych potrzeb. Pomimo planującej funkcji prawa, czyli przewidywania przez ustawodawcę możliwych zdarzeń podlegających regulacji, nie jest możliwe przewidzenie nowych form korupcji. Można zatem pozytywnie ocenić obecny stan prawny dotyczący zwalczania korupcji

z uwagą o potrzebie ustawicznego monitorowania stanu prawnego.

Istniejący system instytucji służących do orzekania w sprawach dyscyplinarnych wydaje się być dość dobry. Jednak jego słabością jest dobór kadr. Skutecznością każdego systemu sądownictwa, w tym i dyscyplinarnego, jest orzekanie przez osoby niezależne. Świat decydentów piłki nożnej jest stosunkowo wąski. Można mieć zatem wątpliwości, czy jest możliwe utworzenie komisji dyscyplinarnych w kraju, jak i w FIFA, której członkowie byłoby niezawisli.

Opracowanie to nie jest jednak smutną refleksją nad stanem piłki nożnej w Polsce i na świecie. Poczynione przeze mnie uwagi skłaniają raczej do refleksji nad potrzebą kontynuowania dialogu nad czystością sportu. Mimo że nie da się całkowicie wyzwolić piłki nożnej od korupcji, dopingu czy innych negatywnych zjawisk, konieczne jest dążenie do oczyszczania tego pola po to, aby piłka nożna dalej nas bawiła, ekscytowała i dawała nadzieję, że również polska drużyna narodowa kiedyś osiągnie sukcesy międzynarodowe.

REFERENCES

- Afera korupcyjna w polskiej piłce nożnej* [w:] http://pl.wikipedia.org/wiki/Afera_korupcyjna_w_polskiej_pi%C5%82ce_no%C5%BCnej [odczyt: 18.09.2013]
- Borghesi R., *Widespread corruption in sports gambling. Fact or fiction?* [w:] *Southern Economic Journal*, vol. 74, nr. 4.
- Chodak, P. (2013) Zgoda społeczeństwa za niewielkie przestępstwa korupcyjne, *Journal of Modern Science* 3/18/2013, ss. 191-210
- Chodak, P. (2012) Korupcja w Polsce - rzeczywista skala zjawiska, *Journal of Modern Science* 4/15/2012, ss. 449-477
- Daszkiewicz, K. (1998). *Korupcja w świetle przepisów kodeksu karnego z 6 czerwca 1997 r.*, [w:] *Nowa kodyfikacja karna. Kodeks karny, Krótkie komentarze*, Warszawa.
- Foks J., (2008). *Biała Księga Sportu Komisji Europejskiej*, [w:] *Sport Wyczerpany*, nr 1-3.
- Kodeks dyscyplinarny FIFA (2007). http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/fifa_dc_en_34118.pdf
- Lipoński W., (2012). *Historia sportu*, wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Pawlak Z., Smoleń A., (2010). *Dylematy etyczne rozwoju sportu zawodowe-*

- go, [w:] *Annales. Etyka w życiu gospodarczym*, vol. 13, nr 2.
- Szwarc A.J., (2007). *Karalność korupcji sportowej*, [w:] *Sport Wyczynowy*, nr 10-12/514-516.
- Zawłocki R., (2010), [w:] Wąsek A., Zawłocki R., *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II. *Komentarz do artykułów 222-316*, Warszawa.
- Telander R., (1996). *The Hundred Yard Lie: The Corruption of College Football and what We Can Do ...* . Illinois.
- Seraller Calvo, A. (2012). Hiszpańska rzeczywistość z perspektywy piłki nożnej. *Konteksty*, (3-4).

